

فضای ماورای جو

به عنوان میراث مشترک بشریت

مرتضی رستمی

دانشجوی دکتری حقوق دانشگاه تهران

سرشناسه	: رستمی، مرتضی، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: فضای ماورای جو به عنوان میراث مشترک بشریت/تألیف مرتضی رستمی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۶ ص.
شابک	: 978-600-114-289-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق فضا
موضوع	: حقوق بین‌المللی هوایی و فضایی
رده‌بندی کنگره	: KZD ۱۱۴۵/۵ ف ۶ ۱۳۹۳
رده‌بندی دیوینی	: ۳۴۱/۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۴۲۱۶۷

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و علوم سیاسی

تهران - خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی، خیابان لبافی‌نژاد،

نرسیده به خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۴۹۰۵۸۴

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

فضای ماورای جو

به عنوان میراث مشترک بشریت

مرتضی رستمی

چاپ اول - ۱۳۹۳

تیراژ: ۲۰۰ جلد

قیمت: ۸۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-289-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۲۸۹-۵

پیشگفتار

از زمانی که بشر، به اندیشه‌ی دیرین دستیابی به فضای ماورای جو، جامه‌ی عمل پوشانید و دریچه ورود به این عرصه بی‌کران را بر خود گشود، با تدوین و تصویب معاهدات و اعلامیه‌های بین‌المللی متعدد به نظام‌مندسازی فعالیت‌های فضایی، مبادرت نمود. اسنادی که در چارچوب حقوق بین‌الملل، مناسبات میان دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را در فضای ماورای جو، تنظیم می‌نمودند در دل خود رگه‌هایی از مفاهیم حقوق بشری داشتند که در دهه‌های پایانی قرن بیستم، با ظهور اصل میراث مشترک بشریت، مورد توجه کشورهای در حال توسعه قرار گرفتند. این کشورها با هدف دستیابی به فضای ماورای جو و جلوگیری از یکه‌تازی‌های قدرت‌های فضایی، به این اصل متوسل شده و توانستند آن را وارد اسناد بین‌المللی فضایی نمایند. اصل میراث مشترک بشریت، به‌عنوان یکی از مصادیق نسل سوم حقوق بشر را می‌توان حلقه اتصال حقوق بشر و فضای ماورای جو دانست؛ چرا که این اصل، فضای ماورای جو و هر چیزی را که به طور طبیعی در آن واقع شده است را متعلق به تمام بشریت می‌داند؛ در نتیجه نوع بشر از حق دستیابی به آن برخوردار است اما از آنجایی که نمی‌تواند به طور مستقیم، در این عرصه، اعمال حق نماید، دولت‌ها به نمایندگی از تمام بشریت در این جولانگاه عمل می‌کنند. رویکرد حقوق بشری به فضای ماورای جو، با تصویب «موافقت‌نامه حاکم بر فعالیت‌های کشورها در ماه و سایر اجرام آسمانی»، موسوم به معاهده ماه (مصوب ۱۹۷۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد)، به اوج خود رسید. زیرا این سند، به طور صریح، مقرر می‌داشت: ماه و منابع طبیعی‌اش، میراث مشترک بشریت هستند. علاوه بر این سند، عناصر پنج‌گانه‌ی اصل میراث مشترک بشریت، شامل: عدم تصرف فضای ماورای جو، استفاده مسالمت‌آمیز، نفع بشریت، تقسیم منصفانه منافع و مدیریت بین‌المللی در معاهدات و اعلامیه‌های حقوق بین‌الملل فضا، قابل مشاهده است که با استناد به آنها می‌توان رویکرد حقوقی بشری به فضای ماورای جو داشت. با این حال، اگرچه در خصوص فضای ماورای جو در آثار علمی متعددی سخن گفته شده اما به جنبه‌های حقوق بشری آن، کمتر توجه شده است. بدین جهت، نویسنده پرداختن به موضوع را در قالب اثر پژوهشی مستقل ضروری دانسته است. کتابی که پیش رو دارید، اساس

آن تلفیق دو مقاله است که در آذر ماه سال ۱۳۹۰ به فصلنامه علوم و فناوری فضایی ارسال شده‌اند. از آنجایی که با گذشت یک‌سال و پیگیری‌های مکرر نویسنده و اعمال نظرات اصلاحی داوران محترم، موانعی در چاپ آنها ایجاد شد، نویسنده سرگردانی مقاله‌ها را برای مدتی بیش از آن جایز ندانسته و تصمیم به استرداد آن‌ها گرفته است. مقاله نخست، با عنوان «بررسی ابعاد حقوقی اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو» و مقاله دوم با عنوان «موانع اعمال اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو و راهکارها»، با افزودن مطالبی به هریک، تشکیل دهنده هر یک از فصل‌های این کتاب شده‌اند. با توجه به اینکه، این اثر پژوهشی به فضای ماورای جو از بعد حقوق بشری نگریسته است، پژوهشی نو در حوزه پژوهش‌های مرتبط با فضای ماورای جو محسوب شده و امید است بتواند برای جامعه علمی کشور، مفید واقع شود.

در پایان، نویسنده لازم می‌داند مراتب سپاس و قدردانی خود را از: ۱- سرکار خانم دکتر الهام امین‌زاده (عضو محترم هیات علمی دانشگاه تهران)؛ ۲- جناب آقای دکتر بیژن عباسی (عضو محترم هیات علمی دانشگاه تهران)؛ ۳- جناب آقای دکتر هادی محمودی (عضو محترم هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی)؛ ۴- جناب آقای مجید قاسم‌زاده (دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران)؛ ۵- جناب آقای یونس علاقه‌بند حسینی (دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران)؛ ۶- جناب آقای حامد احمدنیا (دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل)؛ ۷- جناب آقای جواد نیک‌پیام (دانشجوی دکتری مدیریت رسانه‌ها دانشگاه تهران)؛ ۸- سرکار خانم زهرا عظیمی (کارشناس ارشد حقوق بشر)؛ ۹- سرکار خانم امیر فراس‌تمند (دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل)؛ ۱۰- سرکار خانم پروین کیامهر (کارشناس ارشد حقوق بشر) و ۱۱- داوران محترم فصلنامه علوم و فناوری فضایی، که با بازخوانی مقاله‌های مذکور (مقاله نخست، دوم و یا هر دو مقاله) و بیان نظرات اصلاحی، یاریگر نویسنده در تکمیل این اثر بوده‌اند، اعلام نموده و از جناب آقای هادی طالع خرسند (مدیر محترم انتشارات خرسندی) جهت چاپ اثر نیز تشکر نماید.

پیشگفتار.....

۷

مقدمه.....

۱۳

فصل نخست - مفهوم و عناصر اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو

گفتار نخست: مفهوم و پیشینه میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو و دیدگاه مخالفان.....	۲۲
الف- مفهوم میراث مشترک بشریت.....	۲۲
۱- واژه‌شناسی.....	۲۲
۲- قلمرو همه بشریت.....	۲۴
۳- نظریه اموال عمومی و اموال بلاصاحب.....	۲۵
ب- پیشینه اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو.....	۲۷
ج- دیدگاه‌های مخالفان اعمال اصل میراث مشترک بشریت بر فضای ماورای جو.....	۳۰
۱- استدلال مخالفان.....	۳۱
۲- نقدی بر نظر مخالفان.....	۳۲
د- مقوله‌های مرتبط با میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو.....	۳۳
۱- فضای ماورای جو.....	۳۳
۲- اجرام آسمانی.....	۳۴
۳- منابع طبیعی.....	۳۷
۴- کاوش و بهره‌برداری.....	۳۹
گفتار دوم: عناصر تشکیل‌دهنده میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو.....	۴۰
الف- غیرقابل تخصیص (تصرف) بودن.....	۴۰
۱- مبانی پذیرش اصل عدم تخصیص و خواستگاه آن.....	۴۱
۱-۱- مبانی پذیرش اصل عدم تخصیص.....	۴۱
۱-۲- خواستگاه اصل عدم تخصیص.....	۴۳
۲- نظام حقوقی حاکم بر تخصیص با توجه به مدعی تخصیص.....	۴۳
۱-۲- تخصیص ملی.....	۴۴
۲-۲- تخصیص بین‌المللی.....	۴۶
۳-۲- تخصیص اشخاص حقیقی و شرکت‌های خصوصی.....	۴۷
۳- نظام حقوقی حاکم بر تخصیص با توجه به موضوع تخصیص.....	۵۱

۵۱	۳-۱- تخصیص منابع معدنی
۵۳	۳-۲- تخصیص منابع غیر معدنی
۵۵	۳-۳- تخصیص تجهیزات و تاسیسات
۵۶	۳-۴- تخصیص سنگهای آسمانی
۵۸	۴- نظام حقوقی حاکم بر تخصیص با توجه به هدف تخصیص
۵۸	۴-۱- تخصیص مواد فضایی برای تحقیقات علمی
۵۸	۴-۲- تخصیص مواد فضایی برای مأموریتهای علمی
۵۸	۴-۳- تخصیص مواد فضایی برای اهداف اقتصادی
۵۹	ب- تقسیم منصفانه منافع میان کشورها
۶۰	۱- مفهوم تقسیم منصفانه
۶۱	۲- مبانی نظری تقسیم منصفانه
۶۲	۳- نحوه بهره‌برداری از منابع با توجه به تقسیم منصفانه
۶۴	۴- رویکرد سازمان ملل متحد در خصوص تقسیم منصفانه
۶۵	ج- نفع بشریت
۶۵	۱- مفهوم نفع بشریت
۶۷	۲- پیشینه مفهوم نفع بشریت
۶۸	۳- ابعاد نفع بشریت
۷۰	د- مدیریت بین‌المللی فضای ماورای جو
۷۰	۱- مفهوم مدیریت بین‌المللی
۷۱	۲- مبنای پذیرش مدیریت بین‌المللی
۷۲	۳- نظر مخالفان مدیریت بین‌المللی
۷۳	۴- سازمان ملل و مدیریت بین‌المللی
۷۴	هـ- بهره‌برداری با اهداف صلح‌آمیز
۷۵	۱- مفهوم بهره‌برداری با اهداف صلح‌آمیز
۷۸	۲- پیشینه شکل‌گیری مفهوم بهره‌برداری با اهداف صلح‌آمیز
۷۹	۳- ابعاد بهره‌برداری با اهداف صلح‌آمیز

فصل دوم - چالش‌های اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو و راهکارها

۸۶	گفتار نخست- چالش‌های فرا روی اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو
۸۶	الف- مبهم بودن اصل میراث مشترک بشریت و مقوله‌های مرتبط

- ۱- مبهم بودن اصل میراث مشترک ۸۶
- ۲- فقدان تعریف اجماعی از مقوله‌های مرتبط با اصل میراث مشترک بشریت ۸۷
- ۱-۲- نامشخص بودن محدوده دقیق فضای ماورای جو ۸۸
- ۲-۲- فقدان تعریف یکسان از اجرام آسمانی ۸۹
- ب- مخالفت کشورهای توسعه‌یافته ۹۰
- ۱- دلایل سیاسی ۹۱
- ۲- دلایل اقتصادی ۹۳
- ۳- دلایل نظامی ۹۹
- ج- ناکارآمدی معاهده ماه ۱۰۳
- ۱- عدم انطباق با واقعیت‌ها ۱۰۳
- ۲- در برداشتن اصل میراث مشترک بشریت ۱۰۴
- د- دشواری تدوین مقررات مربوط به فضای ماورای جو ۱۰۸
- ۱- شیوه وضع مقررات بین‌المللی قضایی ۱۰۸
- ۲- فرآیند طولانی تصویب مقررات بین‌المللی قضایی ۱۰۹
- ه- فقدان نهاد بین‌المللی واحد برای اداره فضای ماورای جو ۱۰۹
- ۱- مخالفت کشورهای توسعه‌یافته ۱۱۰
- ۲- ناکارآمدی نهادهای کنونی برای مدیریت موثر ۱۱۱
- گفتار دوم- راهکارهای تحقق اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو ۱۱۲
- الف- تبیین عناصر و مقوله‌های مرتبط با اصل میراث مشترک بشریت ۱۱۲
- ۱- تبیین در نظام حقوق داخلی ۱۱۲
- ۲- تبیین در نظام حقوق بین‌المللی ۱۱۳
- ب- ایجاد مقام فضای ماورای جو ۱۱۳
- ۱- ضرورت‌های ایجاد ۱۱۴
- ۱-۱- جلوگیری از نظامی‌سازی فضای ماورای جو ۱۱۴
- ۲-۱- نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی ۱۱۴
- ۲- بایسته‌های ایجاد مقام فضای ماورای جو ۱۱۵
- ج- اصلاح معاهده ماه ۱۱۸
- ۱- قاعده‌مند نمودن نظام مالکیت ۱۱۸
- ۲- تغییر در مفهوم تقسیم منصفانه ۱۲۰
- ۳- توجه به منافع مؤسسات خصوصی ۱۲۰

۱۲۶	نتیجه
۱۲۸	واژه‌نامه
۱۳۰	منابع

www.ketab.ir

مقدمه

نظام حقوقی حاکم بر فضای ماورای جو، علاوه بر اینکه از منظر حقوق بین‌الملل عمومی قابل بررسی است، از منظر حقوق بشری نیز می‌تواند مورد توجه قرار گیرد که برجسته‌ترین مصداق مورد اخیر در اصل میراث مشترک بشریت^۱، نمود یافته است. اگرچه اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو، خود برآمده از اصول حقوق بین‌الملل فضا بویژه دو اصل انصاف و برابری می‌باشد اما از یک سو، اصول و عناصر خاص خود را داشته و از طرف دیگر، برخلاف حقوق بین‌الملل فضا که صرفاً تنظیم‌کننده روابط دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و شرکت‌های خصوصی در فعالیت‌های فضایی می‌باشد، به فضای ماورای جو، اجرام آسمانی و منابع موجود در آن‌ها به‌عنوان مالی که متعلق به همه بشریت است، می‌نگرد. در واقع، متفاوت با گفتمان‌های حقوق بین‌الملل عمومی در اینجا محوریت با نوع بشر است و دولت‌ها در این محیط به نمایندگی از ملت‌ها عمل می‌نمایند. همانطور که پرفسور بین چنگ^۲ در تحلیل مفهوم فضانوردان به‌عنوان فرستادگان بشریت بیان داشته است: فرستاده بشریت تنها زمانی می‌تواند ادعای ایفای چنین نقشی را داشته باشد که از اعمال قدرت عمومی یک دولت خاص خودداری ورزد و در معنای کامل کلمه، به‌عنوان نماینده کل جامعه بشری عمل نماید.^۳

دانیلنکو^۴ در کتاب «مفهوم میراث مشترک بشریت در حقوق بین‌الملل» از آنفرد کوکا که یکی از طراحان اولیه این اصل در حقوق بین‌الملل فضاست، نقل می‌کند: «این اصل مهمترین قاعده حقوقی است که بشر در طول هزاران سال که در آن حقوق به‌عنوان عنصر تنظیم‌کننده

1- Common Heritage of Mankind

2- Bing Cheng

۳ عباسی، بیژن: حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین، تهران، دادگستر، ۱۳۹۰، ص ۳۶۳

4- Danilenko

روابط و مبادلات اجتماعی به وجود آمده است، بدان تأیید شده است.^۱ این وصف با این حقیقت ارتباط دارد که حقوق بشر در قالب اصل میراث مشترک بشریت در صدد حمایت و رعایت منافع انسان‌ها، مستقل از هر نوع انگیزه سیاسی دولت حاکم می‌باشد.^۲ این اصل که تحت تأثیر دیدگاه‌های سوسیالیستی در نیمه دوم قرن بیستم ظهور یافته است، بتدریج توانست جایگاهی برای خود در عالم حقوق بین‌الملل یافته و با رویکرد حقوق بشری در اسناد حقوق بین‌الملل فضا منعکس شود، به گونه‌ای که فضای ماورای جو و اجرام آسمانی را داخل در گفتمان‌های حقوق بشری نماید. در واقع، همانطور که کارل واساک^۳، به عنوان یکی از صاحب‌نظران حقوق همبستگی، بیان داشته است، مصادیق نسل سوم حقوق بشر (که اصل میراث مشترک بشریت یکی از آنهاست) برای مورد توجه قرار دادن برخی از مطالبات نوین در صحنه بین‌المللی پدیدار شده‌اند.^۴ در زمینه فضای ماورای جو نیز آرمان کشورهای در حال توسعه برای دستیابی به فضای ماورای جو را باید خواسته‌ای نوین دانست که این کشورها را خواستار سهمی از فعالیت‌های فضایی در خطاب به کشورهای توسعه یافته (یا قدرت‌های فضایی) نموده است.

شاید بتوان گفت: نخستین نگاه حقوق بشری به فضای ماورای جو، در پیش‌نویس طرح میثاق نسل سوم حقوق بشر یا حقوق همبستگی (۱۹۸۲) انعکاس یافت. این سند که در مجمع عمومی سازمان ملل متحد مطرح گردید، در مقدمه آن، میراث مشترک بشریت (در کنار حق بر صلح، حق بر توسعه و حق بر محیط زیست) یکی از ارزش‌های مشترک جهانی، شناخته شد و تحقق آن از راه تلاش متفق همه دولت‌ها، افراد و دیگر اشخاص عمومی و خصوصی ممکن دانسته شد. با این حال، شناسایی فضای ماورای جو، کره ماه و اجرام آسمانی به عنوان میراث مشترک بشریت همچنان محل نزاع است و اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو، نتوانسته تاکنون جایگاه مستحکمی در نظام حقوق بین‌الملل یافته و به صورت قاعده‌ای عام الشمول^۵ مورد پذیرش جامعه جهانی واقع شود. در تایید این معنا می‌توان به سخن پرفسور

1- Danilenko, Gennady M.; *The Concept of the Common Heritage of Mankind in International Law*, Annals of Air and Space Law, 1988, p. 250

2- Gál, Gyula ; *Some Remarks to General Clauses of Treaty Space Law*, Journal of the International Law Department of the University of Miskolc, (Vol. 1), 2004, p. 8

3 - Vassak

۴ - عباسی، بیژن؛ پیشین، ص ۳۶۳

5 - Erga omnes

ژان ریورو^۱ استناد نمود که معتقد است: از آنجایی که مصادیق نسل سوم حقوق بشر (همچون میراث مشترک بشریت) از ضمانت اجرای سازمان یافته‌ای برخوردار نبوده و مرجع صلاحیتداری که بتوان حقوق برآمده از این نسل را نزد آن مطالبه نمود، وجود ندارد، مانع از پذیرش اجماعی آن از سوی جامعه جهانی شده است.^۲

در مقام عمل نیز اصل میراث مشترک بشریت که پرداختن بدان در چارچوب فضای ماورای جو، شکاف عمیق میان کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته را نشان می‌دهد، همواره محل برخورد عقاید این دو دسته از کشورها بوده است. کشورهای در حال توسعه که در پیدایش این مفهوم، نقش اساسی و محوری داشته‌اند، اغلب به اصل میراث مشترک بشریت به عنوان ابزاری که از منابع حیاتی متعلق به همه بشریت در مقابل کشورهای توسعه‌یافته و شرکت‌های تحت اقتدارشان، بهره‌برداری می‌شوند، می‌نگرند. این کشورها در طول مذاکرات تدوین «موافقتنامه حاکم بر فعالیت‌های کشورها در ماه و سایر اجرام آسمانی» موسوم به معاهده ماه (مصوب دسامبر ۱۹۷۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد) و کنوانسیون حقوق دریاهای (مصوب ۱۹۸۲ مجمع عمومی سازمان ملل متحد) تلاش نموده‌اند تا از اصل میراث مشترک بشریت برای ایجاد یک چارچوب حقوقی در بهره‌برداری از منابع موجود در کره ماه و بستر دریاهای استفاده نمایند. در واقع این اصل، مشارکت مستقیم کشورهای در حال توسعه را که هنوز فناوری یا امکانات مالی لازم را ندارند، در بهره‌برداری و مدیریت بین‌المللی این منابع تامین نموده و از به تصرف و انحصار درآمدن آنها توسط کشورهای توسعه‌یافته جلوگیری می‌نماید؛^۳ از این رو چنانچه زمانی فرا رسد که اصل میراث مشترک بشریت در مورد فضای ماورای جو (آن طور که در معاهده ماه انعکاس یافته است) به صورت قاعده‌ای عام الشمول و الزام‌آور درآمد، اعمال عناصر آن، شامل: ۱- عدم تخصیص یا تصرف؛ ۲- تقسیم منصفانه منافع؛ ۳- نفع بشریت؛ ۴- مدیریت بین‌المللی و ۵- استفاده صلح‌آمیز، بسیاری از فعالیت‌های فضایی کنونی را به چالش کشیده و عرصه را بر یک‌تازی‌های قدرت‌های فضایی،

1 - Rivero

۲ - پیشین، ص ۳۶۳

3- Jakhu, Ram; *Who Owns the Moon?*, Institute of Air and Space Law, McGill University, Montreal, Canada, 2009, p. 123

تنگ خواهد نمود.

در توجیه ضرورت پرداختن به فضای ماورای جو از منظر میراث مشترک بشریت باید اذعان نمود: صرفنظر از آنکه اصل میراث مشترک بشریت بودن فضای ماورای جو در برخی آثار علمی، جزو مهمترین مولفه‌های توسعه پایدار در هزاره سوم میلادی، دانسته شده است، امروزه اهمیت فضای ماورای جو در سطح بین‌المللی و داخلی بر کسی پوشیده نیست. فضای ماورای جو علاوه بر اینکه عرصه‌ای بی‌انتهای برای کاوش‌ها و تحقیقات علمی است، متضمن منافع اقتصادی بالفعل، همچون: ارتباطات مخابراتی، رادیویی، تلویزیونی، مکان‌یابی جهانی و هواشناسی و منافع اقتصادی بالقوه، از جمله، منابع معدنی موجود در اجرام آسمانی می‌باشد. از منظر سیاسی- نظامی، نیز به دلیل قابلیت جابجایی آسان وسایل هوا- فضایی و اشراف بر سطح زمین، قلمرو فضای ماورای جو از بعد امنیتی، از اهمیت زیادی برخوردار است؛ در نتیجه با توجه به اهمیت فضای ماورای جو، نگاه به آن از یک منظر حقوقی دیگر (که تا حدی آمیخته با رویکرد سیاسی است)، بسیاری از زوایای پنهان نظام حقوقی حاکم بر این محیط پهناور را آشکار خواهد ساخت.

همچنین، با امعان نظر به اهمیت فضای ماورای جو، دولت ایران نیز در دهه‌های اخیر با پیوستن به باشگاه معدود کشورهای دارای فناوری فضایی و ایجاد سازمانی مستقل که به طور تخصصی پژوهش در زمینه استفاده از فضا و برنامه‌ریزی برای گسترش فناوری‌های فضایی کشور را برعهده دارد (یعنی سازمان فضایی ایران)، بودجه‌های هنگفتی در زمینه فعالیت‌های فضایی صرف نموده است. با وجود این، موضوعات حقوق بین‌المللی مرتبط با فضای ماورای جو، در بیشتر موارد در قالب حقوق بین‌الملل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند و تقریرات حقوقی (حتی به زبان‌های خارجه) کمتر به جنبه حقوق بشری موضوع توجه نموده‌اند؛ از این رو، در این اثر سعی بر آن شده است ابعاد حقوق بشری اسناد بین‌المللی و داخلی کشورها در زمینه حقوق فضای ماورای جو، از دل این اسناد بیرون کشیده شده و در قالب پژوهشی مستقل، با رویکردی حقوق بشری، ارایه گردد.

پژوهش کنونی که مبتنی بر مطالعات نظری است، در دو فصل ساماندهی شده است. از آنجایی که تحلیل عمیق هر موضوع در درجه نخست، مستلزم دانستن مفاهیم، پیشینه و

عناصر آن است و تا زمانی که این مقوله‌ها تبیین نشود، ساز کارها، چالش‌ها و موانع موجود، به درستی شناخته نشده، در نتیجه ارایه راهکار در مورد آنها میسر نخواهد بود؛ فصل نخست، تحت عنوان «مفهوم و عناصر اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو» که خود در برگیرنده دو گفتار خواهد بود به بیان این موارد خواهد پرداخت. بدین صورت که در گفتار نخست به مفهوم و پیشینه میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو و استدلال مخالفان پرداخته می‌شود و در قسمت دیگر این گفتار نیز مهمترین مقوله‌های مرتبط با اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو مورد تحلیل و بررسی قرار خواهند گرفت. در گفتار دوم این فصل نیز از پنج عنصر تشکیل دهنده اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو، سخن گفته خواهد شد. فصل دوم با عنوان «چالش‌های اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو و راهکارها» نیز در دو گفتار تدوین شده است. در گفتار نخست از چهار چالش مهم این حوزه بحث خواهد شد و در گفتاری دیگر، راهکارهایی در پاسخ به این چالش‌ها ارایه خواهد شد که تحقق آنها تا حد زیادی به عنایت‌یابی اصل میراث مشترک بشریت در فضای ماورای جو کمک خواهد نمود.